

II. tečaj *V četertik 25. kozoperska.* *17. list*
1849. *II. polovice.*

Od kod reveži?

(Domača pripovedka.)

Adám in Eva dokaj sta
Sinöv in hčer zaródila,
De deleč deleč zlo stegnilo
Otrók se njunih je število.

Tedaj, ker Evo otroke vse
Skerbelo preživiti je,
Povzdigne milo prošnjo k Bogi,
Da hrano dal bi trumí mnogi.

Gospod do Eve stopi sam,
Al ker pa bilo njo je sram,
Da toliko jih je rodila,
Jih polovico je prikrla.

Gospód, karkoli le imá,
Pokazanim v posestvo dá,
Dá vsacemu svoje rokodelo,
Ki pridniga bo preskérbelo.

Ko zdaj je Eva vidila,
Da zemlja je oddana vsa,
Da slaba s skrijimi poteče,
Otrók prikritje jo zapeče.

Zbujena vest jo nadreví,
Da skritje Bogu obstojí,
In Boga tud za zamolčaué
Poprosi blagodarne hrane.

Ker vsmiljen bil je zmir Gospód,
Pokrega Evo pervo pót,
Kot oče hčerko posvari jo,
Ter odpusti ji hudobijo.

In potlej ji takó je djál:
„Kar sim imel, vse tim sim dal,
Naj hrano pa pri tih imajo,
Ki radovoljni naj jim dajo.“

In kakor dédváli smo gréh, .
Tak dédváli smo tudi zlég;
Od tód so reveži se bili
Med ljud na vedno zaredili.

In ker je revež tud naš brat,
Pomaga slehern naj mu rad,
Bodímo si v resnici bratje,
Da enkrat bomo rajski svatje.

M. Valjavec.

J e s e n .

Vroče poletje se je shladilo, dan se je skrajšal,
in noč se je potegnila; — prišla je hladna jesen. —

Tudi jesen prinese človeku veliko veselja. Po vsih poljih in vertih se sadje zori. Povsod so zakladi narave bogato odpertí. — Mihec in Tonček sta bila pri očetu na njivi, krompir sta pobirala in k domu spravljala. Le pridno pobirajta, pravijo oče, če danes končamo, vama hočem jutri veliko veselje narediti. — Urno sta se zdaj fantiča obračala, in preden je bilo solnce za goro, je bilo že vse pobrano in pospravljeno. Veseli me, rečejo oče, da sta tako urna in pridna, tudi jaz bom zdaj svojo obljubo spolnil. Jutri popoldan gremo v sadni vert. Vse zrelo sadje bomo otresli. Povejta tudi vajnim tovaršem, da tudi na vert pridejo. — Vsi otroci so bili tega dela zelo veseli. Že davno popred so za ta veseli dan očeta popraševali. Drugi dan je bil posebno lep jesenski dan. Zjutraj je bilo še malo mokro in merzlo, proti poldnevu je bilo pa zelo prijetno. Z jerbasi, žaklji, s preklami, ključí ali aki in gredmi jo zdaj veselo proti vertu mahajo. Oče plezajo zdaj na debla in otresajo vejo za vejo, tako, da je vse po tleh gromelo. Velikrat tudi fantičem kaj na glavo ali herbet bunkne, tode to ni nič dalo. Sem in tje veselo skačejo, pobirajo in polnijo posode, da je kaj. — Ko je bilo vse otreseno in pobrano, razdelé oče pridnim pobiravcam sto jabelk in petdeset hrušek. Vsak je dobil 20 jabelk in 10 hrušek. (Povejte mladi bravci in šolarji, koliko fantičev je bilo po tim takim na vertu?) Ko so oče tako med fantiči sedeli, so jim marsikaj lepiga povedali. „Bog bodi zahvaljen“ govore dobri oče, „veliko smo natresli, dobro so se nam jabelka obnesla! — Vse to drevje bi nam pa vender ne bilo zdaj nič sadja doneslo, ko bi ne bilo že v pomladi cvetelo in cvetja ohranilo. Le tisto drevo, ki pomlad lepo in veselo cvete, le tisto da lepiga sadja tudi jesen. Ravno tako je tudi v človeškem življenju. Vsak, kdor v svoji pomladi, to je, v svoji mladosti ne cvete, kdor se v mladosti nič dobriga in lepiga ne nauči, tudi v jesen v svoji starosti nič prida ne donese. Ne pustite tedaj, ljubi moji, zlatiga časa prijetnih mladih dni brez lepiga cvetja, brez dobriga uka naprej teči. Bodite do-

bri in pridni, skerbíte, da bote lepo cveteli, in kedaj, ko jesen pride, tudi dosti lepiga sadja pokazati imeli.“ — Tako lepo in prijazno so pobožni oče svoje male učili. — Solnce se je že nagnilo, — še zadnji-krat zdaj v lepi zeleni vertec milo posije. Hladen vetríc po drevesícih mirno šumlja, in ptíci se prijazno k pokoju odpravljajo. — Fantiči zadenejo svoje nabrane žaklje in grejo z očetam počasi proti domu. Vidite, pravijo po poti oče, ravno tako bo prišel tudi zadnji dan naše jeseni in našiga življenja. Pobrali bomo svoje culice, svoja dobra dela, in poromali bomo k našimu ljubimu očetu, na naš pravi dom. Oj, da bi takrat pač veliko lepiga sadja pokazati imeli! — Ko oče še tako govore, zazvoni pri cerkvi angelovo češenje. Vsi molijo lepo in pobožno, in ko odmolijo, zahvalijo dobriga očeta za vsa v vertu napravljena veselja in uke, ter se podajo vsak na svoj dom k sladkimu počitku.

Odide nam kmalo pomlad in polet,
 Osuje tak hitro mladosti se cvet;
 Skerbite, predragi! za cvetje lepo,
 Da sadja obilno vam dalo kdaj bo. —

A. Praprotnik.

Kolomb najde Ameriko.

(Dalje.)

Timčasi pa, dokler se Kolomb po morju proti domu pelje, vstane neizrečena nevihta. Serčni brodarji so v nevarnosti, se zdaj in zdaj z ladijo vred potopiti. Kolomb, ki je bolj za ohranjenje svoje najdbe kot svojiga življenja skerbél, spiše celo svoje potovanje na kos pergamena. Ga verže v dobro zamašen sodíček, sodíček pa v morje. Mislil je: Ga bodo že valovi, kjer si bodi, na suho priplavili. Previdnost božja pa je bila drugači sklenila. Nevihta se potolaži. Kolomb jadrá srečno dalje in dalje. Čez sedem mescov in pol pride srečno nazaj na Špansko. Z groméčim streljanjem, zvonenjem po vsih cerkvah in nepopisljivim rajanjem ga sprejme ljudstvo v Paloški loki. Od tod se poda nevtegama v mesto Barcelono, kjer sta

stanovala tačas kralj in kraljica. S kakim veseljem je bil spet tukaj sprejet, naši bravci že vejo. Vse dragocenosti, ki jih je bil iz noviga sveta sabo prinesel, so pred njim po mestu okrog nosili in tako rajali, da bi ne bilo gromečiga Boga slišati.

Léta 1493 mesca kimovca se podá Kolomb s sedemnajstimi ladijami in petnajst sto možmi drugič proti novimu svetu na pot. Spet najde več novih otokov. Kakor prijetno je bilo neznane lepe rastline na njih viditi, tako divji so bili povsod prebivavci. Divjaško šego so imeli, vlovljene sovražnike vbijati in požirati. Na otoku „Gvadelupe“ je najdel divjake pri strašni sodbi sedeče, okoli pa so človeške kosti ležale. Skerb za svoje selišče in terdnjavo na „Hajti“ ga žene tje. Pa kako se prestraši, ko ne terdnjave, ne nobeniga svojih ne najde! Nečloveško ravnanje Špancov z Indijani, je bilo lete primoralo, se jim z vso silo v bran postaviti, in pobijejo vse nevsmiljence.

Kolomb dá novo terdnjavo napraviti. Kraljici v čast jo imenuje Izabelo. Čez to postavi svojiga brata, ki mu je bilo ime Diego. Kolomb pa jadrá okrog po morju in išče novih krajev. Najde otok „Jamajka.“ Še le čez pet mescov pride na „Hajti“ nazaj. Koliko veselje, ko tukaj že tudi svojiga brata Jerneja najde! Ta je bil potovaje na Angležko med morske tolovaje padel. Ko ga nazadnje vender izpustijo, jo mahne tudi on proti novimu svetu. Najde srečno bratovo selišče, in mu ljudi in živeža sabo pripelje.

(Dalje sledí.)

Prašnikar in njegov vert na Cvetežu.

Novice 1845^{ga} leta pišejo od prostiga kmeta Jožefa Prašnikarja iz Cveteža blizo Vač:

„Ta pobožni stari mož je z velikim trudam pred nekimi leti na visocim hribu, kjer zavoljo pešene zemlje ne trava, ne les ne raste, vert napravil, da ga je veselje viditi. Zemljo je z velikim trudam iz doline na nerodovitni

hrib nosil, in takó napravljen vert s cveticami in s sadnimi drevesi obsadil. Na zidanem stal, iz kteriga je lep pogled krog in krog, je po svoji samovednosti sončno uro napravil in s to napravo svoj vert olepšal. Kakor mati svoje otročiče, ljubi on svoje cvetlice in drevesa, ktera pozimi skerbno s slamo pokriva in ovezuje, da jim hudi mraz ne škoduje. Vse njegovo veselje je ta vert, kteriga akoravno na hribu ležečiga, je že marsikteri ogledovat prišel. Še clo pesem je naredil od preljubljeniga verta, in sam vižo zložil, po kteri jo on kaj rad poje. Ker Prašnikar tudi „Novice“ prav rad bere, je svojo pesmico vredništvu prinesel in prosil, da bi jo v Novicah natisnili. Radi bi mu to prošnjo spolnili, ko bi nam za take predolge pesmi prostora ne manjkalo. Zatorej pobožniga pevca in vertnarja vsim bravcam priporočimo, da naj ga, ko jih pot memo „Cveteža“ pelje, obišejo, da jim bo vertec pokazal in pa pesmico zapel; večiga veselja mu nemorejo skazati.“

Pred petimi tedni, ko Védeževiga vrednika ni v Ljubljani bilo, prinese veseli starček imenovano pesem in poverh še dve podobi za natis v Védežu. Prav žal nam je, da tudi Védežu prostora primanjkuje, da bi pridnimu vertnarju željo zveršili, toliko več, ker je on tudi naš bravec, in pet slovenskih časopisov prejema, da jih clo drugim brati daje.

Toliko pa naj Védež ob kratkim svojim bravcam, pové, da je Prašnikar celo pesem od svojiga verta v naši tiskarnici kot mladeneč kakih 20 let v dopadajenje in veselje vsih poslušavcov tako okroglo prepeval, da je bilo kaj. — Kaj pa mislite, kaj je na podobah narisana? Nekaj prav kratkočasniga. Na eni je samouk Janez Dobravec iz Vač Prašnikarja narisal, kako v svojim lepim vertu v soboto proti mraku s palico v rokah sedí, se kisto deržé, ker je solnce že za goro, in ker še ni obrit. Na eni podobi pa se vidi, kako Prašnikar v nedeljo, ko je obrit in solnce sije, v krasnim vertu z vertnico (gart-rožo) v roki sedí, in se na smeh derží.

Bog ga poživi kratkočasniga starčka in posnemanja vredniga vertnarja še dolgo let. Ko bi bilo kaj več tako marljivih vertnarjev na Slovenskim, bi bila naša dežela sadja bolj bogata, kot je. Sadje kmetovavcu ne verže malo.

Nespametna navada pastirska.

Po več krajih imajo pastirji nespametno navado, se na žegnano nedeljo poskusiti, katiri od njih da bo zjutraj bolj zgodaj živino na pašo prignal. Dokaj zabavljanja mora preslišati od družih pastirjev, kateri se zadnji s svojo živino na pašo prikaže. Dražijo ga, da bo namesti iz sklede iz pominjeka južinal. Obetajo mu, da bo njegova živina celo leto na paši nagajala. Da je ta navada, ako ravno že stara in v nekterih vaseh prav vkoreninjena, le vender nespametna, nam kaže tale žalostna prigodba:

Ne davno je bil v neki vasi obhajan cerkveni god. Zlo so se pastirji cele vasi tega dneva veselili. Prejšni teden se pogovoré, kam da mora vsaki v nedeljo past prignati.

Pastir nekiga ubogiga kmeta v nedeljo zarano vstane, in živinico iz hleva izžene. Tamna noč še pokriva pašne in loge. Pa fantalina serčniga ne grozi tihota in tama noči. Prav vesel žene živinico proti občinskim pašnam, kamor se bodo tudi drugi pastirji sošli. Pot derži tikama globoke struge. *) Tiho gre živinica naprej po poti, fanté pa veselo zadej poje. Kar na enkrat se zdaj zasliši čudno gromenje iz struge. Kmalo je zopet vse tiho. Vsa goveda se preplašena nazaj pomikujejo. Močno se branijo dalje iti. Pastirček strahu trepetá. Komaj se upa nekoliko naprej stopiti, vzrok neznanih glasov zvedit. Uboga sirota, kaj vgleda? Pot pred njim je razvaljena in globoko v strugi leži zala krava.

Zavoljo veliciga deževanja se silo namočena pot po noči raspoči in vsadi. Tako se nakluči, da prvi kravi, ki

*) Struga pomeni tukaj nevarn rob, kjer se silno lahko pade.

v tami pota ne vidi, stopnje zmanjka, in tako v strugo splazi.

Kaj zdaj stori ubogo fantè? Iz celiga gerla kliče: Pomagajte, pomagajte! Živa duša ga ne sliši. Samo jek mu iz daljne samije enakoglasne besede zabavlja nazaj kriči. Viditi, da je njegov klic le zastonj, ves prepaden brez živinice domu hiti. Vpehan domu pridši, strahu komaj pove, kaj da se mu je pripetilo. Urno gresta gospodar in hlapec s pastirjem nazaj proti strugi. In, oj nesreča! mervto kravo izlečeta iz struge.

Pastirji! zapustite take nespametne navade. Pomislite, koliko napčniga iz njih izvira.

Tone Tavčar.

Kazen tatvine.

Neporedin šterkovec je bil pri mesarju véliki nož zmaknil. Da bi nobeden ne zvedil, ga doma na hlevu v streho vtakne in skrije. Čez nekoliko dni mu pride na misel, na jablani klepetec napraviti. Dolgi in véliki nož bi bil za to delo kaj pripraven, si misli porednež, lahko se bo to speljalo. Naglo skoči zdaj po nož. Ker ga je pa popred visoko v streho vtaknil, ga z roko ne more doseči, ter ga z veliko preklo doli bezá. Med tem, ko fantin kviško na nož gleda, mu smukne naglo iz strehe — naravnost v obraz. — Glavo in oko mu hudo rani. Dolgo je mogel zdaj strašne bolečine terpeti. Tudi pri očesu ni bilo več pomagati. Za zmiram je bilo pogleda pol preč. To je imel za dobiček od vkrađeniga noža. Spolnil se je tedaj pregovor:

„S čemur človek pregreši
S tem tud' kazen on dobi.“ *A. Praprotnik.*

Zvesti konj. *)

O času vojske leta 1813 vjame rusovsk kozak dva Francoza. Skoči s konja in začne enimu vjetih denarje, uro in vse, kar je kaj vredniga sabo imel, jemati; konja pa

*) Po Kimanitu.

pusti ta čas prostiga zraven sebe stati. Uni Francoz misli priliko dobro porabiti, zasede naglo prostiga konja in derka tod tam, kar more. Že se osvobodenediga misli, ker ga kozaku ni moč doteči. Zdaj vtakne kozak dva persta v usta in rečno zabrizga. Komaj konj znani pisk začuje, se oberne in naravnost k svojimu gospodarju tako naglo derči, da ni bilo jahaču moč s konja stopiti. Da je kozak dvakrat vjetiga Francoza kozje molitvice učil, svojiga konja pa serčno objemal, si lahko mislite. *Ant. Navratil.*

Slovniške besede slovenske slovnice.

(Dalje.)

Lastno ime (Eigennamen), splošno ime (Gattungsname), zborna ime (Sammelname) i — Spol (Geschlecht), možki (männliches), ženski (weibliches), srednji spol (sächliches Geschlecht).

Število ali broj (Zahl). Edino (einfach), dvojno (zweifach), množno (vielfach). Se misli, pa ne pristavlja beseda število. Po novejših slovničarjih (Grammatiker) pa: ednobraj (Einzahl), dvoobraj (Zweizahl, Dual), višebraj (Vielzahl). V dvojbroyu se govori, kadar se od dveh oseb ali reči govori, postavim: lepa raka (zwei schöne Krebse), ne lepi raki. Nemec nima dvoobraja. Razun Slovincov so ga tudi vsi drugi Slovani zgubili, zakaj Staroslovani so ga imeli.

Sklon ali padež (Endung). Imenovavnik (1. Endung), rodovnik (2. Endg.), — prisvojivnik (3. Endg.), — kazavnik (4. Endg.), — mestnik (5. Endg. ali Lokal), — druživnik (6. Endg. ali Instrumental). Mestnik stoji na vprašanje: kje? ali kod? postavim: na vertu sim, po vertu hodim: druživnik na vprašanje: s čim (womit)? ali s kom (mit wem)? p.: z nožem, z bratom.

Sklanja (Abänderungsart), sklanjati (abändern).

(Dalje sledi.)

Smešnica.

Podgorka prinese v Novo mesto maslo na prodaj. „Koliko hočete za maslo?“ jo vpraša neka gospa. „Sedem grošev.“ — „Ali date za šest grošev?“ — „Ne dam.“ — „Ali date za dvajsetico?“ — „Ne dam.“ — „Ali date za eden in dvajset krajcarjev?“ — „Nič drugači, kot za sedem grošev“, se odreže podgorka. *J. N.*